

1. Hulladékfeldolgozástól a szőrmefeldolgozásig

1.1. Simontornyai Melléktermék- és Hulladékfeldolgozó Vállalat

A VB javaslatára a tanács határozta el, hogy egy hulladékfeldolgozó vállalatot alapít a tanácsháza udvarán lévő helyiségekben.¹ A Simontornyai Bőr- és Szőrmefeldolgozó Vállalat tehát tanácsi alapítással kezdte el működését, mint **Simontornyai Melléktermék- és Hulladékfeldolgozó Vállalat** 1957. szeptember 10-én.² A vállalat történetét Derr Imre idevonatkozó feljegyzései és természetesen a levéltári források alapján állítottam össze. A 100 ezer forintból alapított cégnek legelőször a bőrös részlege indult be Ivancsik János vezetésével a tanácsháza udvarán lévő szabad épületben 13 dolgozóval.³ A bőrgyár hulladékából kisebb igényű bőrdíszműves termékeket készítettek (fésű- és bicskatok, pénztárca, cigarettatartó stb.). Ezzel párhuzamosan Pálfán Gálos Károly vezetésével és 3 fővel beindították az alumínium hulladékból gyártott címke-készítő üzemet. (Több tucat termékét - általános iskolai leltárjegyt- a helytörténeti kiállításban őrizzük.)

A cég vezetése a simontornyai tanácsházán kapott egy irodahelyiséget az adminisztráció végzésére. Kezdetben Faluközi József igazgató⁴ volt a mindenes (piackutató, szervező stb.), akit 1957. december 15-én neveztek ki erre a posztra.

Aranyosi János lett a főkönyvelő, akit 1958. január 2-án helyezett oda Varga István VB-elnök.⁵ Aranyosi János hajdani malom és forgalmiadó-ellenőr alakította ki az adminisztrációt, amit később Bongor István vett át általános adminisztrátorként.

Időközben a céghez szerződött Derr Imre helybéli kereskedő is, aki feladatul kapta az értékesítés irányítását, és nyugdíjazásáig a kereskedelmi osztályt vezette. 1959 végén már Szabó László műszaki vezető is segítette a kis csapat munkáját.

Derr Imre nyugdíjba vonulása után lejegyezte emlékeit, mely nagymértékben segítette a BSZV történetének megírását.

Derr Imre 1949-ben és nyugdíjba vonulása idején, 1973 körül.⁶

Hosszú utánajárás után sikerült a vállalatnak létrehoznia a keferészleget, amely csökkent munkaképességű emberek foglalkoztatását vállalta. A részleg vezetője és képviselője Esztegár László volt, aki felfejlesztette a sikárgyökérkefe gyártását. Hamarosan el is foglalta az időközben életképtelenné vált bőrrészleg helyét.

¹ TML - Tanácsülés jegyzőkönyvei 1957.08.23.

² TML – Simontornyai BSZV iratai - XXIX/93.

³ Bencze Istvánné Palásti Magdolna 3 alapító tagra emlékszik: Ivancsik János, Herczeg Terézia és ő. Később jött hozzájuk Gahó Józsefné Nagy Katalin. Bencze Istvánné 1985.02.05-én Derr Imréhez írott levele alapján.

⁴ Witzl János 1984.12.18-án Derr Imréhez írott levele alapján – másolata a helytörténeti kiállítás anyaga.

⁵ TML – Simontornyai BSZV iratai - XXIX/93.

⁶ Fényképek Varga Istvánné Derr Iréntől

Esztegár László kefekötő mester – részlegvezető.⁷

„Naponta huszonnégy bogdányi meszelőt készít egy munkásnő a Simontornyai Vegyesipari Vállalat kefekészítő részlegében. Képünkön a részleg két fiatal dolgozóját mutatjuk be.”⁸ A képen elől Strigencz Ilona, hátul Márkus Mária.

A keferészleg dolgozói 1958-ban. Hátul → Miklós Mária, Szabó Erzsébet, Liszi Anna, Pécsékné Rózsika néni, Herpai néni, Vigh Anna, Nagy Katalin (Nagy Katalin tanítónő keresztlánya), Herczeg Istvánné Magdi néni, Jobbágy Józsefné Ilonka néni (a Simontornyai Vegyes Ipari KTSZ elnökének felesége), Palásti Magdolna, Herczeg Mária. Elöl → Márkus Mária, Iváncsik Klára, Strigencz Ilona, Kondor Károly, Esztegár László kefekötő mester - részlegvezető, Genszler István, Esztegárné Marika néni, a mester felesége.⁹

⁷ Fénykép Szabó Lajosné Márkus Máriától. Csoportképből kivágva.

⁸ Tolna megyei Népújság 1959. június 6-i száma.

⁹ Fénykép és névsor Szabó Lajosné Márkus Máriától

A „kefések” kirándulása Siófokon 1959-ben, a fénykép a hajón készült. A képen jobbról (előlről) Strigencz Ilona, Nagy Katalin, Szabó Erzsébet, Esztegár Hédi, Strigencz néni, Pécsekné Rózsika néni, Csík Julianna. Hátról kukucskál Márkus Mária.¹⁰

A képen → Esztegár Hédi, Márkus Mária, Strigencz néni, Esztegár néni, Strigencz Ilona, Pécsek Rózsika néni, Szabó Erzsébet, Nagy Katalin, előttük Pécsek Anna és Pécsek Ferenc, majd Palásti Magdolna, Csík Julianna.¹¹

Ez időben jelent meg a cégnél Bács György a „*meg nem határozható foglalkozású, de sok mindenben otthonosan mozgó rokkant ember, aki szintén mozdítójává vált a vállalatnak.*”¹² Bács György saját leírása alapján 1959. márciusától dolgozott a vállalatnál, s Faluközy József igazgatótól azt a feladatot kapta, hogy fejlessze fel a vállalat bedolgozó részlegét. Munkájáért 1959. augusztusában már meg is kapta a „Vörös Csillag” érdemérem kitüntetését.¹³

Ő hívta életre azt a szücsműhelyt, melynek dolgozói a szőrmeipar hulladékát dolgozták fel – először mindössze 6 fővel. Ágoston Károly visszaemlékezése alapján az első műhelyei a hajdani Esztegárházban és a vele szemben lévő hajdani Ferences kolostor legszélső pici termében volt főutcai bejárattal. Ott dolgozott az ő édesanyja is, a főnök pedig a Budapestről érkezett 50 év körüli Bóbis szücsmester volt.¹⁴ Ugyancsak Budapestről hetenként jártak le a betanítók és képzők - Drobina Jánosné szücsmester és Bács Györgyné képzett szakmunkás - Simontornyára. Első tanítványaik

¹⁰ Fénykép és névsor Szabó Lajosné Márkus Máriaától

¹¹ Fénykép és névsor Szabó Lajosné Márkus Máriaától

¹² Derr Imre feljegyzése 3.o. – a helytörténeti kiállítás anyaga.

¹³ Bács György és társai fegyelmi ügye - Dokumentum Varga Istvánné Derr Iréntől

¹⁴ Ágoston Károly 2014.05.22-i szíves közlése alapján.

közé tartozott Csehné Szabó Éva. A részleg anyagbeszerzője az ugyancsak budapesti lakos Ungár Pál volt, aki később elvállalta a szücs részleg vezetését is. A szörmehulladék feldolgozásához hamarosan a Futura épületét is igénybe kellett venniük. Termékeik a féltáblák és a ragasztott mellények voltak.

A képen a hajdani Futura ¹⁵ épülete látható, melyben az 1880-as évektől 1924. június 15-ig állami elemi népiskola működött. Később vált a mezőgazdasági termékek raktárává - futurává, majd Melléktermék- és Hulladékfeldolgozó Vállalat szörmefeldolgozó telephelyévé. Helyén ma a Gyár utcai emeletes házak állnak.¹⁶

A cég hamarosan beindította a faipari részlegét is Deák Ferenc Mészáros utcai műhelyére támaszkodva – az import bútorok csomagoló léceit hasznosították újra, cseréprámákat készítettek belőle a Teveli Téglagyárnak.¹⁷

Ugyancsak ebben az időben olvasztották a cégbe a megyei tanács ellenőrzése alatt működő betonelem előregyártó üzem is Szabó László műszaki vezető irányításával, így 1958. végére 55 főre nőtt az üzem munkaslétszáma. A betonelem előregyártó üzem a Petőfi úti vasúti telepen működött, beolvadása után ide költöztették a Mészáros utcai faipari műhelyt is. A betonelem előregyártó üzem termékei voltak: kerítés oszlopok, beton kádak, kútgyűrűk és betoncsövek.

Kísérletet tettek egy motorjavító üzem létrehozására is Koczkás István vezetésével, de az nem járt sikerrel.

Még 1958. októberében Hőgyészen Witzl János vezetésével és 6 fő munkással beindítottak egy szövő részleget is. Ők a nagyipar által fel nem dolgozott maradvány fonalakból készítettek törölközőket és lepedőket.

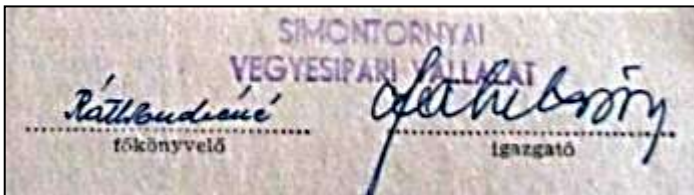
¹⁵ A mezőgazdasági termékek raktározására és értékesítésére szolgáló épület a 20. század közepén.

¹⁶ Fénykép Csapó Jánostól. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Volt egyszer egy bőrgyár c. munkájából

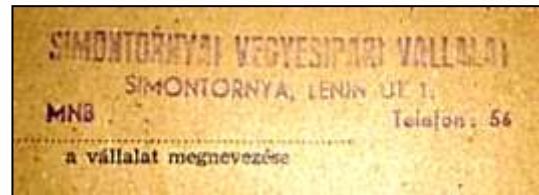
¹⁷ Tolnai Népiújság 1959. július 22-i száma

1.2. Simontornyai Vegyesipari Vállalat

1958. 11. 20-án a cég neve a kibővült tevékenységhez igazodva **Simontornyai Vegyesipari Vállalat** lett.

18

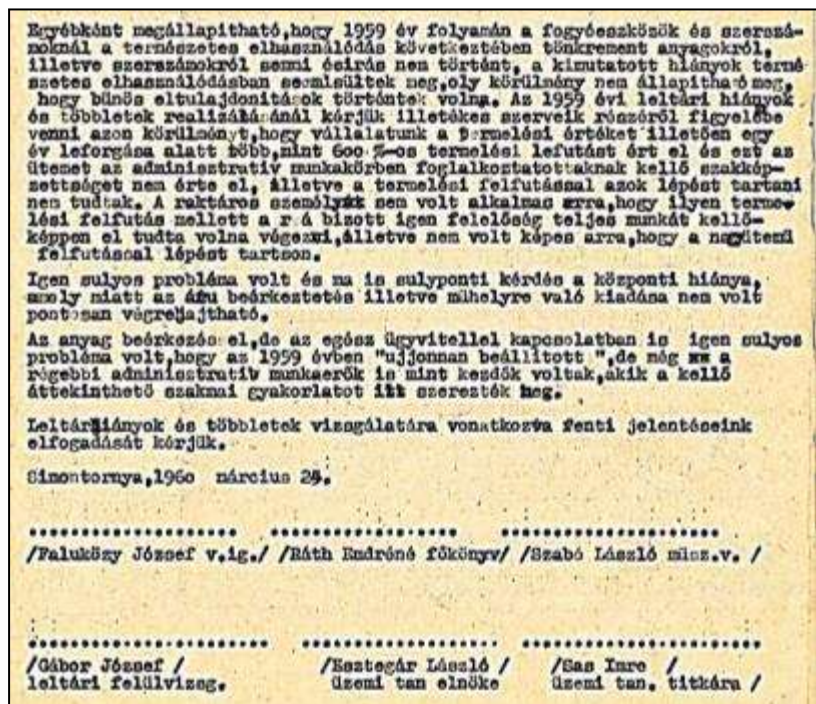

19

Az első év a nagy próbálkozások éve volt, de tényleges perspektívát csak a szőrmefeldolgozás jelentett, mert szőrmehulladékot bőven és olcsón tudtak beszerezni, s az olcsó munkaerő is rendelkezésükre állt. 1959-től a kezdeti nehézségek ellenére ez a tevékenység jelentette az üzem jövőjét. A cégen belül Budapesten a XVI. kerületben is működött egy bedolgozói üzem, de „Faluközy is rájött arra, hogy a vállalat inkább a vidéki munkaerők munkával való ellátásra lett életre hívva.”²⁰ Ebben az időben a cég termékei voltak: begombolható bélés, kucsma, munkavédelmi szőrméskesztyű, usánka. A termékeket a CORVIN Áruház, a Közületi Ruhakereskedelmi Vállalat és a Székesfehérvári Kiskereskedelmi Vállalat értékesítette.

Az 1959.12.31-i dátummal készített leltárból kiderült, hogy az elhasználódott és tönkrement fogyóeszközökről, szerszámokról nem készült írás, így a kimutatott hiány nem eltulajdonítás, hanem a hiányos adminisztráció következménye. „...**vállalatunk a termelési értéket illetően egy év leforgása alatt több mint 600 %-os termelési lefutást (=felfutást) ért el és ezt az ütemet az adminisztratív munkakörben foglalkoztatottaknak kellő szakképzettséget nem érte el, illetve a termelési felfutással azok lépést tartani nem tudtak...**”²¹

Az igazgató Faluközy József, a főkönyvelő Ráth Endréné, a műszaki vezető Szabó László, a leltárt felülvizsgálta Gábor József, az üzemi tanács elnöke Esztegar László, az üzemi tanács titkára Sas Imre volt.

¹⁸ TML – Simontornyai BSZV iratai - XXIX/93.

¹⁹ TML – Simontornyai BSZV iratai - XXIX/93.

²⁰ Derr Imre feljegyzése 6.o. – a helytörténeti kiállít anyaga.

²¹ Derr Imre eredeti dokumentuma 1960.03.24-i dátummal - a helytörténeti kiállítás anyaga.

Az 1960. gazdasági év jellemzője a már meglévő életképes termelő üzemek rendbetétele volt. Időközben szűknek bizonyult a Futura épülete is, így megvásárolták a szemben lévő telken álló Kővágó házat is.

A BÁV-on keresztül nagy mennyiségben leselejtezett varrógépek kerültek a céghez, azokat a saját TMK műhelyükben megjavították, majd termelésbe állították.

A megnövekedett féltábla termelés eredményeként elkezdődött az ún. sofőrbunda gyártása. Ungár Pál szerzett kapcsolatokat a Tanninplex külkereskedelmi vállalathoz, mely nagyban segítette a kínálat bővítésében. Így jelent meg a termékstruktúrában: pézsmahulladék féltábla, perzsa hulladék féltábla, mókus has-hát bélések, nerchulladék féltábla.

1960. február 10-től Aranyosi János főkönyvelőt felváltotta Ráth Endréné Kócza Rózsa,²² Bongor István megmaradt adminisztrátornak, ill. tervezés előkészítési és adatszolgáltatási feladatokat látott el, így hol a terv. stat. osztály, hol a kalkulációs osztály vezetője volt. A műszaki vezetést Szabó László látta el.²³

Az 1960. 11.28-án kelt jegyzőkönyv aláírói

Az 1961-es gazdasági év a megerősödés jegyében indult. Fejleszhető termelőüzem azonban csak kettő volt: Hőgyészen a szövőrészleg, Simontornyán pedig a szőrmekonfekció részleg. Simontornyán a termelőüzemek zsúfoltsága megkövetelte a bővítést, így a Gyár utcai vásárolt házat bővítették tovább, ill. félemeletet húztak rá. 1961. június 28-tól ismét változott a főkönyvelő személye, Ráth Endréné Kócza Rózsa helyére Pályi Lőrinc érkezett.²⁴

1962-ben a faipari, a betonelem gyártó és a kefégyártó részleg nem tudott fejlődni, a pálfai címke-készítő részleg pedig levált. Míg a faipari, betonelem-gyártó és keféüzem leépült, addig a szőrmekonfekció egyre nagyobb ütemben fejlődött. Ugyanakkor már feltűnt, hogy a nagy vállalatok is felfedezték a hulladék újrahasznosításában rejlő lehetőségeket, s látszott, hogy nem lesz problémamentes a további termelés az alapanyag beszerzése miatt. Új termék előállítására folytak kutatások és tárgyalások.

Ennek megfelelően kell értelmezni az alábbi újságban megjelent hirdetésüket is:

„A Simontornyai Vegyesipari Vállalat új szakágakkal áll a lakosság szolgálatába. Vállal: rádió, magnetofon, lemezjátszó, motorkerékpár, kerékpár, mosógép, padlókefélgép, porszívógép, varrógép, háztartási és egyéb kiegészítő javítást. Cserépkályha felújítást és átrakást megbízhatóan végzünk. Telefon: Simontornya 50.”²⁵

²² TML – Simontornyai BSZV iratai - XXIX/93.

²³ TML – VB jegyzőkönyv 1961.03.11.

²⁴ TML – Simontornyai BSZV iratai - XXIX/93.

²⁵ Tolna Megyei Népszó, 1962. január (12. évfolyam, 1-25. szám)1962-01-18 / 14. szám